

RENAȘTEREA

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE
A VADULUI, FELEACULUI, GEOAGIULUI ȘI CLUJULUI

Redacția și Administrația:
CLUJ, Str. Iuliu Maniu Nr. 31

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ
Abonament: 500 Lei la an

Redactor responsabil:
Protoiereu DUMITRU ANTAL

CUPRINSUL:

Pr. Andrei Eftimie: Sărmană pătură intelectuală.
Preotul bătrân: După alegeri.
Prof. Dr. G. L. Muntean: Noua dreptate.

Pr. Ion Goron: Legea.
Cor.: Acțiuni subterane. Conf. Prof. Bucevschi.
Cronică.

Sărmană pătură intelectuală.

La prima aruncătură a privirii, peste cele trei cuvinte, ți s'ar părea că fondul micului articol, găzduit de „Renașterea“ între paginile ei, ar fi identic cu acela al numeroaselor articole, — scrise cu sânge și lacrimi, împrăștiate prin diverse ziare și gazete, — în care să se pună înaintea cititorului tristisima stare a bietului salariat al Statului. Dar nu, e cu totul altul. Ar mai avea oare sens glasul unui modest preot dela țară, când altele cu mult mai multă greutate, sunt reduse sau la tăcere, sau la vecinica promisiune? Sigur că nu, și de aceea las sarcina de a striga, a se plânge etc., pe umerii altora.

Cel mai important bun, cu care noi Românii ne-am ales de pe urma fiorosului războiu, a fost — ce credeți? alipirea teritoriilor subjugate? nici decum; una și nedespărțita Românie-Mare? deloc; câștigarea unui locșor în concertul popoarelor cu vază în Europa, sau în acel internațional? nu, ci — faptul că am importat mult din „cultura“ și „civilizația“ Apusului, noi balcanicii, sau mai propriu „orientalii“...

Și nu-i adevărat? Am fi nedrepti dacă am susține altfel. Nu se vede oare la tot pasul „evoluția“ societății românești, fie ea înaltă, mediocră, sau sub-mediocră? Desigur, numai spirit de observație să ai. Și dintre cele trei diviziuni de mai sus, prima se poate felicita de a fi „evoluată“ mai simțitor. S'o întrebăm puțin, cam în ce ar constă această „evoluție“. Iată: Am avut — vorbesc la persoana I-ă, singular — profesori

cărora le era pur și simplu rușine să-și facă semnul crucii, indiferent de sărbătoarea ori festivitatea, la care funcțiunea îi obliga să participe; am cunoscut profesor care a isbucnit în răs, când un inspector din Ministerul Cultelor, — pare-mi-se dl Savin, — accentua importanța coordonării materiilor religioase cu celelalte studii; iar un zelos medic a găsit cu cale, ținându-și cursul, să nege minunile Mântuitorului, despre care — se înțelege — numai auzise, felul expunerii relevându-i ignoranța. Acestea numai incidental le scriu.

Ceea ce m'a determinat să scriu acest articol, a fost următoarea împrejurare detestabilă, pe care *cultura* — rămasă neimportată de pătura intelectuală — ar înfieră-o, iar *civilizația*, (spoiala, superficialitatea) împrumutată din belșug de evoluata noastră societate, desigur că nici n'ar lua-o în seamă.

Duceam, nu de mult, la locul de veci, pe cel mai în vârstă om din comună, un venerabil bătrân de aproape o sută ani. La unul din popasuri, cetirea sf. evanghelii*) mi-a fost întreruptă de un sgomot asurzitor, provocat de un automobil — să-i zicem „lux“ — care se apropia. Toată lumea se aștepta ca domni să oprească, cel puțin până se termina cetirea. Când colo, spre uimirea tuturor, se furișează în dreapta, în stânga, mergând în acelaș sgomot mai departe...

-Ce indecență! ce lipsă de bun simț! ce

*) Așa e uzul locului, în loc de ectenia morților, la popasuri, se cetește o evanghelie.

mai intelectuali! Și să ne mai întrebăm de ce poporul de jos s'a depărtat de biserică, — o parte luând calea rătăcită a sectanților, — că e înclinat spre bolșevizare, anarhism, că e nerespectuos, etc., când prin fața lui trec asemenea fapte? Verba movent, exemplul trahunt, sună clasică zicală a celor de demult. Și e sigur că exemplele trăesc, mai ales exemplele celor sus-puși. Iar în mintea poporului nostru stă plămădită zicala: peștele dela cap începe să miroase greu. Oare nu? Când credincioșii văd câțiva „domni“ trecând cu automobilul, în sgomot asurzitor, pe lângă ei cari stau cu capetele plecate, cu fețele scăldate în lacrimi, când își vede preotul în situația de a-și întrerupe cetirea, ce se petrece în mintea lor simplă dar sensibilă?

Vă întreb domnilor „intelectuali“, cari ați dat ordin șoferului să meargă înainte: n'aveți nimic comun cu buna-cuviință? așa v'a poruncit imperativul bunului simț? Ați fost poate advocați. Nu v'ați gândit că toată viața răsfoiți cărțile de „lege“ spre a stabili „adevărul“, că acest adevăr pornește dela însuș Dumnezeu, iar atunci când vă curg sudorii pledoarei, crucea stă nemișcată în fața judecătorului? Ați fost — poate — profesori, deci educatori. Vai de acea educație și cultură cu care îndopați pe acei încredințați vouă, prin asemenea exemple și mai vai de educația făcută în spirit necreștin! Ați fost — poate — bancheri și vă veți fi gândit: ce să ne descoperim noi înaintea unui biet popă, țârcovnic etc... dar la strigătul ingerului: „nebune, chiar în această noapte ți se va lua sufletul“... nu v'ați gândit? Robi ai banului, cu gândul numai la dobânzi, câștig, faliment, concordat, conversiune, etc. vi s'a părut o josnicie câteva momente de reculegere! Ați fost, în fine, se prea poate, medici. Gânditu-v'ați că un bolnav se vindecă de zeci de ori mai ușor atunci când are moralul ridicat? Și aceasta cine o face? umilul preot pe lângă care treceți în goana nebună a automobilului, fiind cu evanghelia în mână. Da, el o face prin puterea dumnezeirii, sub egida căreia lucrează.

Dar de ce să iau pe fiecare în parte, pe câtă vreme „pătura intelectuală“ formează un tot, în ceea ce privește credința, religia Biserica. Departe de mine gândul

de-a atinge pe acei intelectuali — în toată puterea cuvântului, — cari sunt pătrunși până în adânc de rolul credinței, religiei, preotului și bisericii, mai ales pentru poporul român, menținut și încheșat numai datorită acestora. Comite un sacrilegiu acela care susține că nu „sfânta lege“ a purtat românismul de pretutindeni prin atâtea valuri, ca să-l aducă în starea de astăzi. Onoare celor puțini — dar buni — intelectuali, înțelegători ai situației, cari văd și astăzi în biserică: biserica, în religie: religia, iar în preot: preotul încărcat cu greaua misiune de păstor-duhovnic. Onoare celor cari scutură praful de pe hrisoavele mănăstirilor, spre a ceti cu ochii înlăcrămați trecutul nostru creștinesc, ortodox și românesc, comparându-l cu prezentul; onoare și acelor cari s'au adăpat din izvoarele lui Dosoftei, Varlaam, Simion Ștefan, Brancovici, Șaguna, slujitorii Bisericii și Neamului, cu viziuni profetice.

Sărmană pătură intelectuală, care te rușinezi a-ți face semnul crucii, ridiculizezi religia și dai exemple atât de josnice poporului de jos! Dacă ai „împrumutat“ din Apus, gândește-te că acest împrumut îți este spre cădere, nici decum spre onoare; și de ce? fiindcă n'ai împrumutat din *cultură*, ci numai din *civilizație*. Și Rușii și-au ras barba, au pus cravată... Cîm tu, intelectual, pretinzi respect, ascultare, etc. în aceeași măsură fă să radieze și în jurul tău aceasta. Exemplul tău, bun sau rău, va țâri pe cei simpli.

Ești bun patriot? întoarceți capul înapoi, cetește pe criptele mormintelor strămoșești, desgroapă reliquiele strămoșilor și întreabă, nu mergeau ei zeci de km. în căutarea unei biserici, spre a auzi glasul lui Dumnezeu? Iar epigonii, să treacă în sgomot, pe lângă sf. evanghelie și pe lângă unul ce pleacă din lume!...

Veți exclama, poate: Nu sunt vremurile sub om, ci bietul om sub vremi și că, prin urmare, secolul e de vină. În acest caz, eu exclam: O, tempora, o, mores! Vai vouă intelectuali neînțelegători ai rostului vostru în această binecuvântată țară!

Pr. Andrei Eftimie, Fărău.

După alegeri.

În cursul luni Februarie s'au ținut alegerile Adunărilor eparhiale pe toată țara.

Introducerea acestor alegeri în vechiul Regat a fost sgomotoasă. Am asistat la o revărsare a cloacei ziaristice. Se scria despre alegeri pe liste de partide politice, cu buletine și gherete pentru vot secret, ca la alegerile parlamentare, pentru a se alege oameni independenți și curați la mâni, cari să prindă pe hoții de vlădici, consilieri eparhiali și protopopi cu ocaua mică. Și ne-am scârbit de toată țigănia aceasta gazetărească, dansantă în jurul jertfei nevinovate, care este biserica lui Hristos. Văzutam cum „organizațiile“ își mobilizează cadrele pentru lupta mare francmazonă dusă între zidurile bisericii, peste cari se auzia un glas din cer: poporul meu ce am greșit ție? Așa erau pregătite alegerile eparhiale.

Poate glasul din cer a pătruns în inimile oamenilor de a mai potolit furia electorală și la alegeri s'a prezentat fiecare în felul său să-și exercite dreptul constituțional, pe cât se știe până acum fără incidente remarcabile. Scrutiniul va arăta valoarea morală a nouilor corporațiuni.

Ne mângăiem cu nădejdea că a fost numai un vânt rece a obiceiului țării de a-și profana cele sfinte cu uriciunile politice ce au stricat sufletul curat românesc și încercarea de a adaptă constituția bisericească la moravurile alegerilor politice cu toată brutalitatea lor.

Dar să fim drepti! Nu toată vina o poartă cei ce în lipsă de orientare asupra disciplinei canonice, aplică și la alegerile bisericești metodele alegerilor civile. O mare parte din vină o poartă înaltul cler, care în timpul din urmă a neglijat disciplina canonică. În urma acestei neglijențe, demagogia politică s'a strecurat și în sînul clerului. În asociația clerului se ivesc note libertine anticanonice, alimentate de spiritul anarhic dintr'o societate bolnavă sufletește.

Acest spirit n'a mai văzut în alegerile eparhiale pe Hristos, ci stufurile din episcopia vacantă a Hușilor, în poala cui să cadă. Mâncare de pește pentru clientela pasionată de pradă. Se lansează candidați din cloaca dârîmătorilor la autoritatea eclesias-tică, din vizuinile răpitoarelor cloncănesc la

ușa alegătorilor autocandidații și se ridică șatrele bâlciului ocazional dela Huși. Se repetă istoria schimbătorilor de arginți în biserică. Vremea e să se coboare Duhul lui Hristos, cu biciul de foc să-i scoată din biserică.

Cred că va veni și vremea această când noui aleșii vor vedea, că soboarele biseri-cești nu sunt arene de lupte fraticide, ci adunarea sfinților în slujba de caritate a Mântuitorului Hristos.

Tocmai când scriu aceste stihuri de nă-dejde, primesc ziarele cu referata asupra desbaterilor din Cameră. Un deputat, fost ministru, înarmat cu monoclu, aduce în discuțiune alegerile eparhiale, cu imputări de ingerință la adresa guvernului. Din toată discuția reiese că oamenii, inclusive preoți și miniștri, habar n'au de constituția și procedura legii electorale bisericești. Precum la alte ocaziuni s'a dovedit, că oa-menii, chiar miniștri și profesori la facultăți teologice, confundă autonomia bisericii cu separațiunea bisericii de stat, așa și aici confundă dreptul de control al statului cu dreptul de dispoziție al statului în chestiile interne bisericești. În lege e precizat dreptul activ și pasiv al electorului; în desbaterile parlamentare se solicită reglementarea acestui drept prin dispoziții de pe banca mi-nisterială. În procedura electorală e pre-cizat cum se face facultativ alegerea pe comune cu vot nominal ori secret; parla-mentarii solicită la ministru ordonarea felu-lui de votare. În procedură se precizează forma scrutinului pe circumscripții electo-rale; parlamentarii desbat în Cameră rezul-tatul alegerilor înainte de a se fi făcut despuiarea scrutinului. În lege e precizată procedura de verificare a mandatului în adunarea eparhială și de judecarea recla-mațiilor; parlamentarii prefac Camera con-stituită din toate confesiunile creștine și necreștine, din toate sectele masonice, ateiste, teosofice, bolșevice și ce o mai avea intrare în menageria parlamentului ro-mânesc, în arbitru asupra legiuitei repre-zentanțe a bisericii dominante. Nici că se poate o icoană mai colorată a superficiali-tății cercurilor politice conducătoare. Din această înspăimântătoare lipsă de pregătire serioasă s'a produs și circuitul scurt al concordatului în casa statului român, de

care și-a bătut joc vaticanul.

Impresiile de astăzi sunt că în cloaca moravurilor politice de astăzi nu e posibilă o curățenie a alegerilor bisericiști. Necredincioșii zic, las că bine e așa, alegerile aceste vor accelera procesul de destrămarea al bisericii, iar cei credincioși își întorc privirile către vechea organizație ierarhică fără sistemul electoral.

Bine. Dar să precizăm. La robia politică înainte de 1925 nu ne mai putem întoarce. Am văzut unde a ajuns în Rusia biserica ținută sub obezile procurorilor; nici la această etatizare nu putem să ne gândim. Posibilă ar fi numai o revenire la organizația ierarhică autonomă.

Să ne oprim la răspântiile aceste înainte de a lua câmpii pripelilor casuistice. Poate să vină o renaștere socială și atunci participarea elementului laic la opera culturală-economică a bisericii ar fi suprema expresiune a organizației vii a bisericii, iar dacă n'ar urma această renaștere de sine urmează să poarte ierarhia singură jugul lui Hristos. Iată de ce insistăm noi cu vreme și fără de vreme la renașterea clerului, dela care are să vină mântuirea.

Noi am prevăzut inaplicabilitatea sistemului electoral Șagunian sub imperiul moravurilor vieții publice de sub coroana română, de aceea am susținut la anul 1925 în Congresul național bisericesc din Sibiu, introducerea numirilor de preoți și în Ardeal. Am rămas singuri cu propunerea noastră. (Noi știm că și P. Sf. Sa dela Cluj a fost pentru numire și a și introdus cu bun succes numirile în eparhia Clujului. N. R.) În consecință n'am putea fi nici contra anulării sistemului electoral direct și universal și pentru estinderea și în Ardeal a sistemului electoral indirect supus aprobării Chiriahulului. Dar nici aceasta n'ar rezolva problema libertății canonice a bisericii, câtă vreme dăinuește omnipotența politică care dripește orice instituție morală din țară. Cu alte cuvinte nu este nici sistemul electoral nici sistemul ierarhic ceva, ci coborirea Duhului sfânt între noi. Fără condițiile morale de executivă, orice lege este o parodie a dreptății, vorba românului: legea e cum o fac (adecă cum o aplică) domnii.

Am mai vrea să clarificăm imputarea ce ni se face din incidentul lansării unui epis-

cop Ardelean la episcopia din Huși, că râvnim la episcopiile din regat. E o mare nedreptate ce ni se face. Alegerea episcopului ardelean Miron Cristea în scaunul de Mitropolit-Primat, a fost un omagiu adus clerului ardelean de către Coroană și țara întregită. Nu admitem o lucrare ardelenască la un scaun episcopal din regat, pentru că am face prin aceasta o nedreptate fraților noștri din regat și ne-am face odioși înaintea lor. Admitem însă un singur caz, când cineva pentru deosebitele sale calități pastorale ar fi cerut de enoriașii respectivei eparhii și ar avea agrementul Congresului național bisericesc elector. Aceasta să se știe odată pentru totdeauna.

(Extras din „Legea Rom.”)

Preotul bătrân.

„PREDICA DE PE MUNTE“

Noua dreptate.

(Matei 5, 21—6, 34.)

b) Rugăciunea, 6, 5—15.

„Și când te rogi, nu fii ca fățarnicii, că iubesc în adunări și în unghiurile ulițelor stând să se roage, ca să se arate oamenilor. Amin zic vouă, că își iau plata lor.

Iar tu când te rogi, intră în camera ta, și încuind ușa ta, roagă-te Tatălui tău, Celui întru ascuns și Tatăl tău, Cel ce vede întru ascuns, va răsplăti ție la arătare.

Și rugându-vă să nu grați multe ca păgânii; că li se pare că, întru multă vorba lor, vor fi auziți.

Deci, nu vă asemănați lor, că știe Tatăl vostru de ce aveți trebuință, mai înainte de a cere voi dela Dânsul.

Deci așa să vă rugați voi: Tatăl nostru, Carele ești în ceriuri, sfințească-se numele Tău;

Vie împărăția Ta, fie voia Ta, precum în cer și pe pământ;

Pânea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi;

Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri;

Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean.

Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci, Amin.

Că de veți iertă oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru, Cel ceresc;

Iar de nu veți iertă oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru, nu va iertă vouă greșelile voastre“.

Expunerea evangelistului Matei despre rugă-

ciune, se împarte în două secțiuni bine distincte. Prima, cuprinde îndrumări generale. A doua se ocupă de rugăciunea domnească.

Îndrumări generale.

Precum Mântuitorul nu condamnă practica iudaică a milosteniei, ci numai o desbracă de erori, la fel nu condamnă nici rugăciunea, ci numai o purifică. El însuși este un frecvent vizitator al templului și al sinagogilor provinciale. Ce-l determină să facă acest lucru? Numai simplul motiv, că acolo găsește ocazia de a vorbi mulțimei tâlmăcind Scripturile? Nu. Templul este în primul rând un loc propriu pentru rugăciune. Mediul de sfințenie și liniște predispune mai ușor sufletul spre concentrare internă și meditare. De aci numai un pas până la convorbirea intimă cu Dumnezeu. Adeseori însă îl vedem retrăgându-se din sgomotul orașelor și satelor în liniștea pusturilor și munților, tot pentru rugăciune. Concluzia: Iisus consideră rugăciunea, fie publică, fie privată, o necesitate.

Din expunerea v. 6, unde Mântuitorul, ordonă aderenților săi, să se roage într'ascuns, s'ar părea totuși că desconsideră rugăciunea publică. În realitate nu poate fi acesta senzual dispoziției Lui. Rugăciunea — formular (Tatăl nostru) propusă de Iisus, cu tot dreptul poate fi numită o rugăciune socială. Cel ce se roagă rostindu-o, se adresează tatălui comun din ceriuri, în numele tuturor semenilor săi. Iar acolo unde este conștiința, că noi toți suntem un singur organism (I. Cor. 10, 17), rugăciunea particulară, se desvoltă în rugăciune publică, fără ca totuși să-și piardă puterea ei lăuntrică.¹⁾

Rugăciunea fie publică, fie particulară însă nu poate fi despoiată de notele ei caracteristice. Concentrarea și interiorizarea constituie valoarea ei. Ce contrast din acest punct de vedere între dispoziția Mântuitorului și practica fariseică și păgână.

Fariseii obicinuiau a se ruga numai în public, cu scopul de a fi văzuți de oameni. Rugăciunea lor era bogată în cuvinte. De 3 ori la zi, câte un ceas zăboviau la rugăciune.²⁾ Adeseori se făceau că i-a apucat oara rugăciunii pe stradă, atunci căutau un loc mai frecventat de oameni, fie un colț de stradă, fie o piață publică, unde cu glas tare și semne exagerate începeau a borborosi cuvinte neînțelese. În caz când prin apropiere era vre-o sinagogă, intrau așezându-se în locul unde puteau fi văzuți de mai mulți oameni, cum se roagă. Lor li se potrivesc cuvintele Domnului: „și

au plata lor“. Slava oamenilor după care năzuesc, o și primesc.

Practica fariseică la rugăciune prin nimic nu se deosebește de practica păgână. Ființial ruga fariseică stă pe aceeaș treaptă cu cea păgână. Închinătorul păgân este de convingerea că prin multă vorbărie va atrage atențiunea zeității asupra sa. O înșirare fără înțeles de cuvinte, de nume, la rugăciune, trebuia să aibă o influență constrângătoare asupra divinității. Această manie păgână, lui Iisus îi era cunoscută din Galileea, provincie populată în bună parte cu streini.

Multe din aceste rugăciuni și formule vrăjitoarești le găsim scrise pe papirusurile din epoca împăraților. Citez un exemplu de rugăciune din liturgia lui Mithras:

„Ascultă-mă, Doamne, tu cel ce ai închis cu suflarea duhului lăcatele de foc, tu cel ce ai două trupuri, ești stăpânitorul focului, creatorul luminii, tu care respiri foc, ai curajul focului, ești luminător al spiritului, te bucuri de foc, ești frumos luminător, stăpânul luminii, ai trup de foc, ești dătător de lumină, sămănător al focului, produci zgomotul focului, ești viu ca lumina, produci vârtejuri de foc, ești producătorul luminii, vijelios ca fulgerul, gloria luminii, intensificător de lumină, susținătorul luminii focului, ești biruitorul astrilor, tu, fiindcă te invoc din cauza nevoiei coplesitoare, amare și neinduplecate, descopere-mi numele cari n-au pătruns încă niciodată în natura muritoare, cari n-au fost exprimate încă nici odată în cuvinte clare, de o limbă omenească, de un sunet omenească, sau de o voce omenească, numele cele vecinic vii și mult cinstite“.¹⁾

(Va urma)

Prof. Dr. G. L. Muntean.

ÎNAINTE DE CHRISTOS

Legea.

„Legea datu-s'a prin Moise, iar darul și adevărul au venit prin Iisus Christos.“ Ioan, 1. 17.

În pământul făgăduinții, în Canaanul binecuvântat de Iehova, au putut intra numai fiii sufletești ai lui Moisi; numai cei ce și-au format sufletul în aspra singurătate a pustiei, prin cuvântul profetic al acestui „trimis al lui Dumnezeu“, ca să deie unui popor libertate, țară și organizație.

Din cuvintele lui se desprindea o nețărâmurită *încredere* în purtarea de grijă a

¹⁾ Steimann, op. cit. pag. 90.

²⁾ Bischoff, op. cit. pag. 71.

¹⁾ Steimann, op. cit. p. 92. cf. A. Dieterich „Eine Mithrasliturgie“, Leipzig 1903, p. 9—11.

lui Dumnezeu, care cârmuește lumea după înalta lui voință. Această încredere este piatra de temelie a iudaismului și a devenit mai târziu piatra de temelie a creștinismului. Moisi și fii lui sufletești nu voiau să știe nimic despre legile imutabile ale naturii, despre armonia vecinică a universului; cauza ultimă a ori cărui eveniment este voința personală a lui Dumnezeu, iar scopul lor răsplătirea ori pedepsirea oamenilor. Această concepție despre lume nu reclamă nici o raționalitate, s'ar putea spune chiar, că e potrivnică rațiunii; ea reclamă însă credință. Multă credință; credință fanatică, oarbă.

Ori ce concepție despre lume determină o conduită etică în lume; conduita etică, care a rezultat din concepția despre lume a Evreilor, poate fi caracterizată cu un singur cuvânt: *responsabilitate* și a luat formă concretă în legiuirea minuțioasă pe care lumea o cunoaște sub numele de Legea lui Moisi.

Centrul acestei legiuri îl formează *decalogul*. Caracterul adânc uman, s'ar putea spune: hedonist, dar mai ales utilitar al acestui decalog e formulat mai clar în cea de a 5-a poruncă: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta.“ Motivul: „ca să-ți fie *ție* bine și să trăești mulți ani pe pământ.“ Desigur, porunca e mult mai veche decât poporul Evreu; ea a luat ființă pe timpul, când s'au înșchiebat cele dintâi organizațiuni familiare și de trib; patriarhii au adus-o cu ei de pe îndepărtate meleaguri. Și, probabil, au dreptate aceia, cari afirmă, că legiurile lui Moisi, cari reglementează cultul, sunt împrumutate dela Egipteni.

Dar această împrejurare nu scade nimic din valoarea operei lui Moisi; mult mai important decât conținutul formal al acestor legi este ceea ce a făcut Moisi dintr'ânsele: testamentul lui Dumnezeu pe seama poporului său ales, în care se cuprind, clar formulate, drepturile și datoriile lui; un contract bilateral între Iehova și Evrei.

Prin aceasta Moisi a realizat un al doilea bun de înaltă și neperitoare valoare pe seama poporului său și printr'ânsul pe seama omenimei întregi: între Dumnezeu și oameni există un strâns raport, o inimă înrudire de Tată și fiu, de Proprietar și moștenitor, de Stăpân și slugă. La lumina

acestei concepții legiurile pe cari alte popoare le-au elaborat spre a normă raporturile dintre singuratici indivizi în vederea binelui obștesc, iau alt aspect; ele devin voința formulată a lui Dumnezeu și prin aceasta autoritatea lor crește într'un mod nebănuit; tot într'un mod nebănuit crește și obligamentul omului de a le îndeplini.

Și astfel, prin Moisi, omenimea a ajuns în posesiunea unui al treilea bun de valoare eternă: *responsabilitatea*. De acum omul nu mai avea dreptul să asculte de șoptele mădularelor sale și să se îndrepte pe cărările vieții numai după aceste șopte; el avea de îndeplinit în lume voința lui Dumnezeu, de a sta în slujba unui ideal. S'a pus hotar între bine și rău; deoparte erau cei ce îndeplineau voința lui Dumnezeu, sfinții, aleșii, — iar de cealaltă parte erau fiii întunerecului, fiii pierzării. Mai mult decât atât; omul cunoscând binele și răul, avea datoria de a se alipi cu întreg sufletul lui de cel dintâi și de a-l urî, de a-l combate pe cel din urmă.

De aici se va naște mai târziu ceea ce noi numim mândrie evrească și fanaticism evreesc, două lucruri, cari au cauzat neșpus de multe rele în lume; va trebui totuși să admitem, că e aproape cu neputință să se realizeze ceva bun pe acest pământ fără ideia, fără conștiința de *responsabilitate*.

Alături de ideia de *responsabilitate*, de concepția despre lume a Evreilor se mai leagă o importantă idee, care a avut în istoria omenimei o influință covârșitoare: *libertatea*. După concepția evrească evenimentele din univers nu se petrec după o armonie prestabilită, Dumnezeu nu cârmuește lumea prin legi imutabile, ci este cârmuitorul din ori ce clipă a lumii prin voința lui manifestată spontan. Minunile pe cari ni le relatează Vechiul Testament, — trecerea prin Marea-roșie, dărîmarea zidurilor Ierihonului, Iona în pântecul chitului etc., — ne sunt dovadă, cât de adâncă era credința poporului evreesc în acțiunea neîntrepută a lui Dumnezeu asupra lumii. Și toate aceste intervențiuni a lui Dumnezeu în scurgerea normală a evenimentelor cosmice se petreceau numai pentru binele poporului său ales; erau semne de aprobare ori desaprobară a faptelor omenesti.

Această concepție însemna că omul poate fi, prin ajutorul lui Dumnezeu, stăpân chiar și a legilor naturii, deoarece Dumnezeu le schimbă pe acestea după trebuințele oamenilor. Omul era astfel scos de sub domnia legilor naturii, era eliberat din robia aceluia groaznic *destin*, în fața căruia își pleca capul cu adâncă întristare aproape întreaga lume păgână. Era liber; el singur era făuritorul destinului său. În ce măsură acest sentiment de libertate a fost un factor de progres, îndemnându-l pe om să încerce la nevoie chiar și imposibilul, ne e dovadă istoria de câteva mii de ani a poporului Evreu și a popoarelor creștine.

Dar în măsura în care scădea importanța și stăpânirea legilor naturii asupra omului, în aceeași măsură creștea importanța legilor de ordin moral, comunicate de Dumnezeu oamenilor prin proroci. Legea lui Moisi era îndreptarul din ori ce clipă a Evreului dreptcredincios. Cum însă viața cu multiplele ei trebuințe îl pune adeseori pe om în fața unor situațiuni, cari nu erau prevăzute în poruncile Legii, ea avea lipsă de tâlcuitori. Acești tâlcuitori au făcut din ideile mărețe și adânc umane, depuse în Legea lui Moisi, o cazuistică seacă, care a închis ori ce posibilitate de avânt pe seama poporului evreu vrednic de o soarte mai bună.

Opera lui Moisi n'a fost desăvârșită; ea era numai Lege; darul și adevărul lipseau.

Dar pe temeliea Legii Isus Christos a ridicat templul iubirii, desăvârșind astfel opera de mântuire.

Pr. I. Goron.

Acțiuni subterane.

— Conferință de Prof. Dr. O. Bucevschi. —

Duminecă, 28 Febr. c., dl Prof. Dr. O. Bucevschi a ținut în sala V. Pârvan a Universității din Cluj, o extrem de interesantă conferință despre acțiunile subterane din Rusia de azi, — vorbind în cadrul conferințelor aranjate de Societatea Națională a Femeilor Ortodoxe.

Plecând dela constatarea protivnicilor atitudinii contemporane, față de crezurile religioase, arată cum în Rusia sovietică, unde religia — în speță creștinismul este persecutat în modul cel mai barbar de către oficialitatea bolșevică, trăirile religioase, pe

măsură ce sunt tot mai confiscate și suprimate la suprafață prin mijloace fizice-brutale, — se sublimează în acțiuni subterane, ferite de ochiul vigilent al siguranței roșii. În aceste *acțiuni subterane*, distinsul conferențiar, deosebește trei directive: *religioasă-bisericească*; *mistică* și *sectară*, acțiuni cari concentrează tot mai multe energii militante.

Aceste acțiuni se alimentează cu o literatură ce circulă în manuscris — în cele mai fericite cazuri bătute la mașină, — dar întocmite cu o pioasă grijă, cuprinzând uneori accente de o emoționantă vibrație, ce te transportă cu veacuri în urmă, când creștinii din Efes, Corint, etc. se adunau în jurul unui opaiț, ca să guste cu nesățiu scrisul divinului Pavel, cu litera lui *mare*.

Manuscrisele sunt păstrate ca și cele mai de preț comori, formând așa numite arhive, pe cât de păzite de către aderenți, pe atât de căutate de agenții roșii.

Însă cu toate măsurile de pază din partea oficialității, numărul aderenților acțiunilor subterane crește cu fiecare zi.

Conferențiarul, uimitor de informat asupra respectivelor acțiuni, a citit câteva fragmente din amintita literatură, din care se desprindeau accente de o sacră emoție.

Publicul care a urmărit conferința cu o încordată atenție, a răsplătit cu entuziaste aplauze pe conferențiar.

Cor.

DI Dr. Alexandru Vaida-Voevod, fost prim ministru, împlinind 60 de ani, în ziua de 27 Februarie c., a fost cu mult entuziasm sărbătorit de către prietini și partizani politici. Din acest prilej Prea Sf. Sa Episcopul nostru Nicolae, i-a trimis următoarele rânduri de felicitare:

„Mult Știmate și iubite D-le Vaida,

Te rog să mă consideri și pe mine între cei mulți, cari Te felicită azi la ziua frumoasă, ce o serbezi, încunjurat de stima unui neam întreg.

Pe lângă stima colegială, din 1906—18, ca membrii ai Comitetului Național, îmi amintesc cu drag momentele consultărilor dela Brașov, cu prietiniul Iuliu Maniu, Cris-

tea, Goga, în casa Dtaie; îmi reamintesc, că în locuința Dtaie din Cluj, strada Bălcescu nr. 3, am pus la cale esmiterea canonicului Bunea și a asesorului Cristea, la Arhiducele Francisc Ferdinand; îmi reamintesc frumoasele lupte ce au dus preoții mei din tractul Alba-Iulia, ca să intri în parlament ca deputat al cercului Ighiu; îmi reamintesc drumul din 1914, făcut în societatea mult regretatului Dr. Aurel Popovici, la Zürich; și îmi reamintesc ultima ședință a Comitetului Național, ținută în Octombrie 1918, în casa lui Aurel Lazar, când ai fost delegat cu însărcinarea delicată și grea de a face declarația în parlament, despre hotărârea reprezentanților neamului românesc, de a ne lua libertatea de acțiune.

Despre momentele din 1919 încoace, în România mare, îmi cade greu a mă pronunța, căci unele sunt foarte dureroase și mai ales, că prin împrejurări fatale, nu ne găsim iar toți într'un gând și o simțire, ca să lucrăm pentru binele neamului nostru.

Dacă aș mai trăi să văd și această realizare a forțelor noastre morale și intelectuale, acesta ar fi cel mai frumos act ce aș dori să îl văd și să îl trăiesc."

† **Radu Nicolae Butelanc**, fost paroh în parohia Avram Iancu, protopopiatul Câmpenilor, după o scurtă și grea boală a adormit în Domnul, în Clinica din Cluj, în vârstă de abea 27 ani și aproape 5 ani de preoție și fericită căsătorie. Lasă o soție nemângăiată cu doi copilași, o mamă văduvă și un tată socru tot văduv. Înnormântarea a avut loc în Cluj, în ziua de 1 Martie c., fiind săvârșită de către P. On. prot. D. Antal, delegatul episcopiei, Sorin I. Furdui, protopopul Câmpenilor, prof. Dr. Andrei Buzdug, preoții A. Mușat, Grigore Nicola-Vidra-medie, Axente Tomuș-Mociu, Iuliu D. Nicolae-Albac și diacon V. Bogdan. Răspunsurile au fost date de corul Academiei teologice. Au asistat P. On. consilieri eparhiali Dr. S. Stanca, Dr. V. Sava, prof. Dr. O. Bucevschi etc., membrii familiei și o delegație de credincioși din parohia Avram Iancu. Panegiricul a fost rostit de prot. D. Antal, relevând perderea îndurată de parohie, protopopiat și eparhie prin moartea acestui valoros și devotat preot, a cărui

moarte a venit așa de pe neașteptate. Bunul Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii săi.

Mentalități bolnave. În vremile turburi de azi, când toată pleava iese la suprafață, nu mai e de nici o mirare, că te trezești cu câte o înștiințare, că d-l X. Y. și-a pus șatra în protopopiatul cutare ca să fie ales deputat la Adunarea eparhială, căci vezi Doamne, tipul e fiu al bisericii, e botezat chiar în această lege, dar nu i-a auzit nimene de nume, ori să fi făcut ceva pentru eparhia pe care vrea să o ferească ocupând un scaun de deputat. Astfel de îmbulzeli nepoftite vor trebui puse la punct, căci altcum ne vom trezi că frumoasa noastră constituție bisericească, să servească de scară de înălțare pentru toți nepoftiții. Prin Regulamentul ce este în lucrare la consiliul central bisericesc, trebuie să îngrădim biserica de cei ce vor să-i tulbure liniștea prin îmbulzeala lor.

„Astra“ să se mute la Cluj. Așa s'a propus în adunarea generală a despărțământului Cluj, de către dl. prof. univ. Dr. E. G. Racovitza. E o chestiune care se agită de mult, mai ales de când s'au descoperit însemnate fraude în gestiunea bănească a „Astrei“. De curând gazetele sunt pline cu reportagii despre felul cum a decurs loteria „Astrei“, cerându-se socoteală despre gestiunea loteriei în valoare de 20 milioane. Într'adevăr conducerea centrală a „Astrei“ suferă de anchilozare, care nu va putea fi vindecată decât prin o operație radicală, pe care noi o vedem executabilă numai prin mutarea centrului la Cluj. Aici prin forțele noi intelectuale cari s'ar pune în serviciul ei de premenire, ar lua un avânt nou, redându-i forța de propagandă culturală ce a avut-o în trecut.

NOU! A apărut: NOU!

**CARTEA DE RUGĂCIUNI
„PÂINEA VIETII“**

ediție nouă, refăcută și complectată.

Prețul Lei 30— plus porto postal.

Se află de vânzare la Librăria Eparhială
Cluj. Piața Cuza Vodă Nr. 6. Cluj.